

L'OPINIÓ DE LA POBLACIÓ D'ANDORRA SOBRE ELS PAISATGES

Enquestes a la població del maig i juny del 2008

El text del Conveni Europeu del paisatge, considera com a paisatge: *"qualsevol part del territori, tal com la col·lectivitat la percep, el caràcter de la qual resulta de l'acció de factors naturals o humans i de llurs interrelacions"*.

L'objectiu dels treball duts a terme amb la col·laboració tècnica del CRES (Centre de Recerca Sociològica) s'emmarca dins d'aquesta concepció innovadora del paisatge. Es tracta de recollir l'opinió de la població sobre els paisatges d'Andorra.

Per això, i a proposta del CRES es va treballar mitjançant una enquesta a la població a través d'internet i uns grups de discussió.

3.1. Enquesta a la població a través d'internet:

Durant els mesos de maig i juny del 2008 es va convidar a la població a participar a l'enquesta penjada a la pàgina web del Departament de Medi Ambient, també s'hi podia accedir des de la web del CRES. Es va enviar un correu electrònic a tots els professionals i interlocutors i coneguts tant del CRES com del Departament de Medi Ambient per tal d'animar-los a participar. També es va sol·licitar al professorat dels alumnes de Baxillerat que amb els alumnes responguessin a l'enquesta per tal de disposar de la visió dels joves del país.

L'enquesta estava dividida en tres parts diferenciades:

- Identificació de deu fotografies de paisatges d'Andorra.
- Tria d'una fotografia de paisatge per viure-hi i, tria de tres paisatges més per ordre de preferència.
- Indicació dels valor atorgats al paisatge (valor estètic, patrimoni natural, històric, arquitectònic, simbòlic o d'identitat...). Per cadascun dels paisatges escollits, també s'havia d'indicar quin tipus d'actuació es prioritzaria (conservació/protecció; transformació/millora). Preguntes lliures sobre els elements que caracteritzen Andorra i les principals amenaces.

Aquesta enquesta es va tancar el dia 17 de juny del 2008, la van contestar 883 persones. Aquesta xifra és representativa respecte a la població d'Andorra. Però com que l'enquesta no és de tipus probabilístic no es pot considerar representativa de la població ni es poden inferir els resultats al conjunt del país.

A causa del tipus de difusió que s'ha fet de l'enquesta, un 56% de les persones que l'han contestat treballen al sector públic de l'economia andorrana i estan clarament sobrerrepresentats en relació a la distribució real dels sectors econòmics del Principat.

En quant a la repartició per edats, un 38% tenen 18 anys o menys, un 17% entre 19 i 30 anys, un 37% entre 31 i 50 anys i un 7% tenen 50 anys o més. La proporció entre homes i dones és equivalent i similar a la distribució de la població real del país.

Quant a nacionalitats, més d'un 75% de la mostra és de nacionalitat andorrana, seguit dels espanyols amb un 16%, els portuguesos amb 4% i els francesos un 1%. Les persones de nacionalitat andorrana estan sobrerrepresentades ja que la distribució a la població real és del 37%. Les altres nacionalitats presents al país estan infrarepresentades (la distribució real és d'un 33% d'espanyols, un 16% de portuguesos, un 6% de francesos i un 8% d'altres nacionalitats).

Més d'un 40% de la població que ha contestat l'enquesta presenta un nivell d'estudis universitaris, un 23% estudis secundaris i superiors, un 20% estudis primaris o secundaris bàsics i un 15% estudis primaris no finalitzats.

Els deu paisatges utilitzats per l'enquesta:

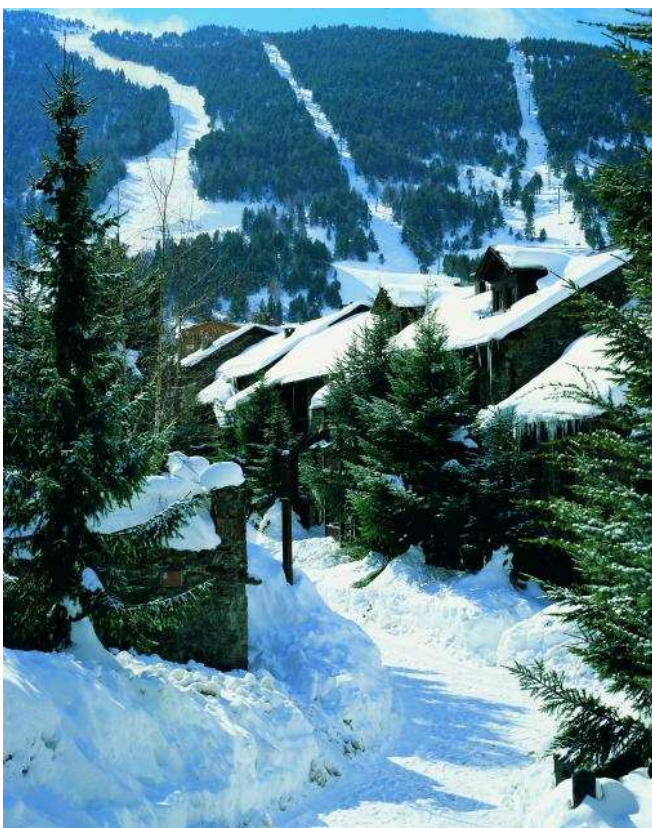
La Cortinada

Bordes de Beixalís

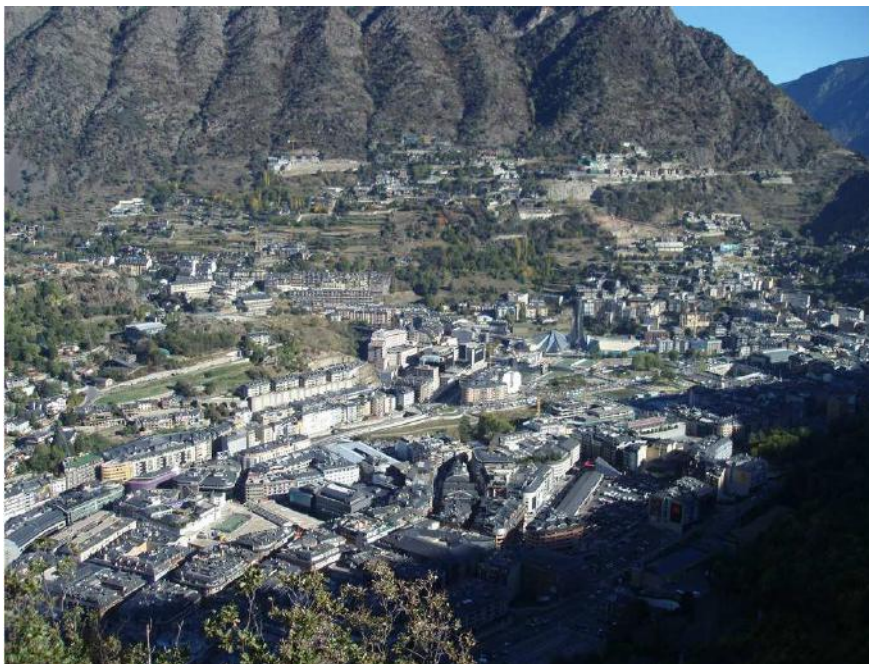
Pal

El Tarter

El Pas de la Casa

Escaldes- Engordany

Sant Julià de Lòria

Pistes de Pal

Pic de l'Alt de la Capa

Meritxell

3.2. Grups de discussió:

Es van realitzar quatre grups de discussió amb persones provinents de diferents parròquies, diferents nacionalitats i diferents horitzons professionals. Durant una hora i mitja aproximadament de conversa es van recollir les opinions dels assistents sobre els paisatges d'Andorra, què els agrada i el què no, quins valors tenen el paisatges (natural, cultural, simbòlic, d'identitat.....), com els agradaria que evolucionessin....

El resultat obtingut mitjançant aquesta modalitat d'enquesta és més aviat qualitatiu que quantitatiu. Les tècniques qualitatives són les més adequades per obtenir informació sobre les percepcions, valoracions o motivacions de les persones en relació a l'aspecte que es vol

estudiar, en aquest cas sobre el paisatge d'Andorra i les possibles millores que es podrien aplicar.

La distribució dels quatre grups de discussió s'ha realitzat en funció de les característiques següents:

- El primer grup compost per persones que han realitzat una formació específica sobre el paisatge a la Universitat d'Andorra i que està dirigida a professionals que treballen directament vinculats a la temàtica del paisatge: tècnics en medi ambient, arquitectes, enginyers, geòlegs...(en aquest grup de discussió tots els participants treballen per a l'Administració Pública).
- Un segon grup de discussió, de les mateixes característiques, però amb professionals que treballen per a l'empresa privada per donar més riquesa multidisciplinària i perspectiva al treball.
- El tercer grup integrat per persones que resideixen en parròquies baixes: Andorra, Escaldes, Sant Julià de Lòria; amb formacions acadèmiques diverses, edats diferenciades, ocupacions, nacionalitats i anys de residència a Andorra.
- El quart grup de discussió integrat per persones que resideixen en parròquies altes: Canillo, Encamp, Ordino, La Massana, amb formacions acadèmiques diverses, edats diferenciades, ocupacions, nacionalitats i anys de residència a Andorra.

Els grups de discussió han de permetre obtenir una visió de conjunt que integri tant l'òptica dels professionals implicats de manera directa en temes de paisatge (arquitectes, geòlegs, enginyers...) com de la resta de la ciutadania que veu el paisatge des d'una altra perspectiva (per aquest treball, l'opinió de la societat i la seva implicació en el procés d'avaluació del paisatge, és de vital importància).

Les conclusions dels grups de discussió i de les enquestes seran tractades pels experts del Servei Científic Tècnic de Gestió i Evolució del Paisatge de la Universitat de Barcelona i seran tingudes en compte en el mapa de qualitat paisatgística i el document de propostes d'actuació i recomanacions.

3.3. Resultats i conclusions de les consultes a la població

4.3.1. Enquesta a la web

Identificació de les deu fotografies dels paisatges d'Andorra

Respecte al nivell de coneixement dels paisatges proposats ens trobem una mitjana global d'encert de 6,6 paisatges per persona. Les variables com l'edat, el sexe, els anys de residència i el fet de practicar esports a l'aire lliure, condicionen el coneixement que la població enquestada presenta del paisatge del país.

Mentre que en els paisatges urbans el nombre d'encerts és molt alt, els paisatges més de muntanya presenten un nombre més alt d'errors. El paisatge urbà, per tant és molt proper per a les persones enquestades i tothom l'identifica (Pas de la Casa, Escaldes, Sant Julià) mentre que el paisatge més de muntanya no és tan accessible i no és tan conegut com el pic de l'Alt de la Capa i les bordes de Beixalís.

Els indrets marcats per elements històrics i arquitectònics com el santuari de Meritxell o el poble de Pal, són identificats correctament per la majoria dels enquestats. Segons es desprèn dels resultats de l'enquesta, aquests indrets presenten elements distintius d'un gran valor simbòlic, identitari i arquitectònic del paisatge andorrà fet que fa que la correcta ubicació sigui més fàcil per a la persona enquestada.

Els enquestats que practiquen activitats de muntanya o esquí tenen una mitjana d'encert més elevada que els que no han anat mai a la muntanya o que ho fan d'una manera molt ocasional.

Dels paisatges proposats escull-ne un per a viure-hi

Un 35% dels enquestats escull el paisatge de La Cortinada com a paisatge ideal per a viure-hi. Aquest paisatge és el reflex d'un entorn rural, verd, integrat en un la muntanya i s'adiu molt a un perfil que es pot anomenar "romàntic".

Els paisatges de Pal, Bordes de Beixalís i el Tarter, corresponen a paisatges que també han estat molt seleccionats per a viure-hi (31,5 %) i també representen l'entorn rural i poc transformat.

Aquest paisatges són també els que més agraden conjuntament amb els naturals, davant dels de les zones urbanes.

En una altra línia, també trobem que un 26% de les persones que han respost l'enquesta trien zones urbanes per a viure-hi.

Valors que s'atorguen als paisatges preferits

Els valors que s'atorguen als paisatges més escollits són el patrimoni natural, el valor estètic, el patrimoni històric, arquitectònic i simbòlic i d'identitat. També s'assenyalen: la tranquil·litat, la sensació agradable del paisatge, l'aire pur, i la conservació.

Cal destacar que quan els paisatges escollits són paisatges amb pistes d'esquí es continua valorant molt el patrimoni natural i el valor estètic, a més a més de la pràctica de l'esquí i els serveis en alguns casos.

Pel que fa als paisatges totalment naturals, hem de remarcar que quan són els preferits, destaca moltíssim el seu valor com a patrimoni natural (95%) i segueixen l'estètic i el simbòlic i d'identitat. A nivell d'altres valors que s'assenyalen trobem, però en menor percentatge: el valor de la calma, la tranquil·litat, la llibertat, i la qualitat d'un país.

Per les persones que han escollit paisatges urbans com a preferits destaquen els valors de serveis, estètic i simbòlic i d'identitat, i també el patrimoni històric.

Actuacions sobre el paisatge:

A les persones que havien triat prèviament algun dels paisatges com a preferits, se'ls demanava quina actuació prioritzarien per aquell entorn.

En conjunt a aquells indrets que se'ls ha atorgat un valor principalment natural, com la Cortinada, les bordes de Beixalís, el Tarter, pistes de Pal i pic Alt de la Capa, i un valor històric com Pal o Meritxell, es prioritza una actuació orientada a la conservació i protecció del paisatge. En canvi, a les zones urbanes, que s'han valorat més pels serveis, segons l'opinió dels enquestats, es considera més necessària una actuació orientada a la transformació i a la millora. Així doncs, en els nuclis urbans, on la intervenció humana és molt més acusada les

actuacions estan més dirigides a fer canvis en el paisatge, la qual cosa es pot interpretar que hi ha elements en els paisatges més urbans que podrien ser millorats segons els enquestats.

Quins penses que són els elements més representatius del paisatge d'Andorra? Quins elements són els de més qualitat?

A la pregunta oberta de quins pensa que són els elements més representatius del paisatge andorrà, destaca, en primer lloc, les muntanyes i tot el que pertany a l'entorn natural (llacs, rius...).

En segon lloc, també destaca tot el que és el patrimoni històric i cultural: romànic, arquitectura tradicional.

També destaca la neu i les pistes d'esquí com a elements representatius del país, així com l'oferta turística i de serveis.

D'altra banda quan la població enquestada valora quins són els elements de més qualitat del paisatge d'Andorra, destaca com per la pregunta anterior el patrimoni natural del país, les muntanyes, l'arquitectura tradicional (petits nuclis urbans, bordes...), el romànic, i les pistes d'esquí.

Quina és la pitjor amenaça sobre el paisatge andorrà?

La població enquestada indica, amb un percentatge molt alt (64%), que la pitjor amenaça envers al paisatge d'Andorra és la construcció, seguida en molt menor percentatge de la contaminació i els residus (13%), la intervenció de l'home poc respectuosa amb el medi (7%), el canvi climàtic i altres (<5%).

En conclusió

El nombre de persones que ha contestat l'enquesta a través de la web és de 883, aquesta xifra és elevada i demostra l'interès dels ciutadans pel paisatge a Andorra.

Destaca el major coneixement dels paisatges urbans envers els des muntanya. Les persones enquestades son per tant més properes als paisatges urbans.

En canvi, ls paisatges més escollits per a viure-hi i com a preferits són aquells que reflecteixen un entorn rural amb habitatge tradicional, verd, integrat en un entorn de muntanya i que s'acosta molt al perfil romàntic. És a dir, es prefereixen els paisatges on hi intervé la ma de l'home però sense contraposar-se totalment amb la natura i on els elements naturals i vegetals encara dominen sobre el humans.

Els paisatges de pistes d'esquí tenen igualment un valor fort en quant a patrimoni natural però en un grau menor que els paisatges totalment naturals. Es valoren també la pràctica de l'esquí, la neu , i els serveis.

Per aquests paisatges es prefereixen accions de conservació/protecció i en canvi pels entorns urbans destaca que una majoria en prioritzarien la transformació i millora.

La construcció destaca com a amenaça més important pel paisatge d'Andorra.

3.3.2. Grups de discussió

De l'anàlisi de les converses es poden donar de manera resumida les conclusions que s'exposen a continuació.

Són moltes les característiques destacades del paisatge d'Andorra:

- El fort contrast existent entre el paisatge antròpic i el paisatge alpí o d'alta muntanya.
- La densitat urbanística i l'important construcció que són accentuades per la proximitat de les muntanyes al fons de vall
- El paper del paisatge agrícola i forestal, com a estructurador del paisatge i que representa un gran valor cultural, i social.

- Els factors fisiogràfics com el relleu del país: l'alçada, l'orientació, el pendent, etc. com a elements que defineixen i condicionen el paisatge d'Andorra
- El patrimoni històric i cultural considerat de gran valor patrimonial i de identitat del país.

Pel que fa a les valoracions positives i negatives sobre els elements més representatius del paisatge andorrà destaquen dos postures bastant clares i definides:

- una postura conservacionista que basa els seus arguments en la protecció i la conservació de la natura i de l'entorn del país. Són visions romàntiques, en diferent grau, del que és el paisatge d'Andorra. Aquestes línies d'opinió postulen que la construcció desmesurada, la manca de sensibilitat envers l'entorn i el creixement poc sostenible del país han provocat un desequilibri a nivell paisatgístic.
- en segon lloc, i també en diferent grau, hi ha qui veu en aquest contrast de natura i creixement urbanístic, un gran ventall de possibilitats a l'hora de combinar totes les coses positives que ens pot oferir la *urbe* (sanitat, educació, activitats culturals, oci, lleure,...) i els avantatges de viure a prop d'un entorn natural privilegiat.

Aquestes dues línies explicatives respecte a la visió del paisatge, en moltes situacions, arriben al consens quant a l'aplicació de polítiques de millora i restauració del nostre entorn ja sigui natural, històric o urbà.

Dels paisatges que més és valoren ressalten les preferències per paisatges amb alt contingut natural, estètic i ecològic com la vall d'Incles, Ensagents, Font Blanca, Comapedrosa, Tristaina, Cataperdis, Casamanya, Engolasters, la Vall del Madriu, el Camí del Ferro a Ordino, Juclar, els Cortals d'Encamp, Sorteny...

En segon lloc, s'assenyalen punts del patrimoni cultural i que presenten un gran valor historico-identitari del país com poden ser: nuclis històrics com Pal, part vella d'Ordino, Escaldes, Andorra,...; arquitectura identitària del país: molins, bordes, Casa Rull, Casa Cristo, Casa Areny- Plandolit,...

I finalment, s'indiquen com a preferències, els nuclis urbans més grans que ofereixen un gran ventall de serveis diversos de tipus lúdic, d'oci, comercial i altres.

Referent als paisatges que menys agrada ensenyar, destaca el nucli del Pas de la Casa, Encamp i Santa Coloma; les raons que determinen que aquests indrets no corresponen a les expectatives subjectives dels participants als grups de discussió se centren principalment en raons estètiques o com exemples d'un creixement desordenat. També destaca com paisatge poc adequat tota la canalització del riu Valira i les actuacions que s'han portat a terme poc encertades o errònies en el tractament dels rius.

Pel que fa a les valoracions sobre l'evolució del paisatge atenent a les dinàmiques que l'influeixen, s'assenyalen en primer lloc, pressions a nivell urbanístic que han donat com a resultat uns efectes negatius molt importants pel nostre paisatge. En segon lloc, s'indica l'explotació intensiva a nivell turístic i comercial que també ha comportat dinàmiques que no han tingut en compte les necessitats de la ciutadania. En aquest sentit, es donen alternatives més sostenibles que intenten potenciar altres vies de desenvolupament econòmic com poden

ser el turisme rural, la indústria no contaminant, el foment d'empreses tecnològiques que afavoreixin la investigació i el desenvolupament i que aportin un gran valor afegit a la societat i la potenciació del gran valor multicultural d'Andorra.

Respecte a les actuacions de conservació/protecció i de transformació/millora del paisatge d'Andorra es destaquen les idees següents:

- Actuacions de conservació i protecció dirigides a salvaguardar els paisatges que són el patrimoni natural del país i augment de les àrees de protecció de l'entorn natural.
- Actuacions de conservació/protecció de paisatges amb gran valor històric- identitari.

- Actuacions de transformació/millora del paisatges més deteriorats; es destaca l'esforç de les administracions a l'hora de recuperar paisatges, creant zones verdes, millorant l'aspecte dels rius, invertint en infraestructures que augmenten la qualitat de vida dels ciutadans, ...

3.3.3. Conclusió general

Els dos tipus de treballs realitzats en matèria de consultes a la població donen uns resultats força convergents.

Destaquen les preferències pels paisatges humanitzats però amb un caire rural i tradicional i molt pròxim de la natura. La opinió majoritària apostaria per la preservació d'aquestes zones.

No obstant això hi ha una franja de les persones enquestades que destaquen les avantatges de tenir un creixement urbanístic, amb un gran ventall de possibilitats a l'hora de combinar totes les coses positives que ens pot oferir la *urbe* (sanitat, educació, activitats culturals, oci, lleure,...) i tot això a prop d'un entorn natural privilegiat. Ara bé la opinió en majoria és que els paisatges urbans mereixerien una transformació i millora, i la construcció es percep com l'amenaça més important pel paisatge Andorrà.

L'entorn natural es valora en general com de gran qualitat i com l'element més definidor d'Andorra. També sobresurten per la seva qualitat el patrimoni cultural i històric, les pistes d'esquí el turisme i l'oferta d'oci.